

ZÍTŘEK

o Americe

Uspořádal Otakar Odložilík

Pelc: kresba

- Předmluva redaktorova*
- Bohuslav Martinů: Dojmy z Ameriky*
- A. Hoffmeister: E pluribus unum*
- Otakar Odložilík: Tvář Ameriky*
- Egon Hostovský: Mezi americkými umělci*
- F. C. Weiskopf: New York — čtrnáctá ulice*
- Ota Rádl: K historii válečných filmů v Americe i jinde*
- Zdeněk Kopal: Z universitních síní a laboratoří*
- Plk. gšt. O. Španiel: Mocenský vývoj Spojených Států*
- Josef Hanč: Spojené Státy na předělu dějin*
- J. L. Hromádka: Duše Ameriky*
- Milíč Čapek: O náš vztah k americké tradici*
- Několik záběrů a postřehů*

ZÍTŘEK — Sborník prací československých spisovatelů za hranicemi. — Svazek 3. — K tisku uchystal Otakar Odložilík. — Vyšlo s podporou mnoha dobrých lidí v 1000 výtiscích v New Yorku v lednu 1944. — Vytiskla tiskárna New Yorkského Denníku, 435 East 86th Street, New York, N. Y.

Cena \$1.00 ve Spojených Státech a \$1.20 v Kanadě a jiných zemích.

ZÍTŘEK (TOMORROW) — Contributions by Czechoslovak authors in exile. — Volume 3. — Edited by Otakar Odložilík. — Published with the help of people of good will in 1000 copies, January 1944, by New Yorkský Denník, 435 E. 86 St., New York, N. Y.

\$1.00 in the United States, \$1.20 in Canada and other countries.

Předmluva redaktorova

Slíbili jsme čtenářům sborník o Americe. Zde tedy je třetí svazek Zítřka jakožto splátka na dluh, kterým jsme této zemi a svým čtenářům povinni.

Mluvíme o splátce, protože články a stati, které v tomto svazku otiskujeme, se týkají jenom některých složek a problémů amerického života. Redaktor měl na vybranou mezi dvěma cestami: buď to mohl látku předem rozvrhnouti a spolupracovníkům přidělití úkoly, nebo je mohl prostě pozvati a ponechati jim na vůli, o čem chtějí psáti. Rozhodl se pro druhou cestu. Soustavný rozbor minulosti a přítomnosti tak veliké země, jako jsou Spojené Státy, by bylo možno podati jenom ve veliké knize, která by klidně rostla a zrála. Pro takovou publikaci, jako je Zítřek, se mnohem více hodí soubor článků, které nejsou vypracovány ve slohu učebnic, nýbrž podávají kromě obecných pravd a pouček osobní postřehy a přímé záběry.

Většinu autorů čtenáři už dobře znají. Buď to přispěli do prvních dvou svazků nebo se jejich jména objevila v jiných publikacích. Mají své místo v našem literárním životě a mají plné právo na to, aby pověděli, co sami uznávají za dobré a vhodné. Redaktor proto na přispěvcích nic věcně neměnil a neopravoval. Není na škodu, osvětlí-li se něco s rozličných hledisek. Nic tak nezavinilo bezbarvost a nevýraznost našich časopisů a knih za hranicemi jako neustálé vtěsnávání psaných projevů do oficiálních forem a ustavičný strach o to, co naší literární produkci "řekne cizina" — rozuměj, jakýsi neviditelný a neskutečný soudce, který by se kabonil, kdybychom popsali, co skutečně vidíme a čemu také věříme

Sotva kdo je si tak dobře vědom mezer, které v tomto sborníku zůstávají, jako redaktor svazku. Vědomě zúžil program a vyloučil z něho otázky praktické politiky i hospodářského života. Jsou jiní lidé a jiné instituce, které se mohou a mají postaratí o to, aby se těmto věcem dostalo řádné pozornosti. Nicméně i po tomto vědomém omezení programu se nedostalo na všechno. Není lidí, kteří by buď mohli nebo chtěli psát o věcech, k nimž mají blízko a o nichž by mohli mluvit s jistotou a náležitou pohotovostí. Redaktorovi především záleželo na tom, aby měl příspěvky od lidí, kteří z Ameriky něco viděli a okusili — pracovali podle výstřižků z novin a podle výpisků z knížek je tak cenné, jako když slepý píše o barvách.

Přecházím do první osoby. Píší tato slova v pokoji, z jehož okna je viděti loď, po níž snad pojedou do Evropy. Ze slíbených příspěvků většina je v tiskárně, část bude, jak pevně doufám, brzo dodána. Vyjde-li svazek brzo, budou za to čtenáři vděčiti tiskařským podnikům p. Richarda Vogla, který nám podal pomocnou ruku, když jsme připravovali první svazek, a v zájmu o Zítřek nepolevil. Odevzdávám nehotovou práci přátelům Egonu Hostovskému a J. L. Hromádkovi s prosbou, aby dohlédli na tisk a na uspořádání svazku. Jenom na výslovné přání nejmenuji znalce, který se od prvního svazku ochotně staral o zevní úpravu knížek, pomáhal a dobře radil.

Zítřek není vázán ani na časové lhůty ani na místo. Jakmile něco uzraje, přihlásíme se čtenářům buď to s tohoto nebo s onoho břehu Atlantiku.

New York, 7. listopadu 1943

Otakar Odložilík

Bohuslav Martinů

DOJMY Z AMERIKY

Uvažujeme-li o cizím městě, umění, nové zemi, vnášíme bezděčně do svého úsudku jakousi část nedůvěry a určitý sentimentální prvek, jenž nás poutá k tomu, co je nám známé, tím i bližší. Když jsme se ještě procházeli v Paříži po nábřeží Seiny, často jsem zaslechl poznámku: "Oh, to naše Vltava je o mnoho širší". Bylo v tom vždy trochu zadostiučinění a jakési pýchy, jako by rozměr řeky byl vlastností, jež by nás samé v určitém směru povyšovala. Francouz by na to řekl: Et après? a Američan: "And so what?" Já jsem argumentu rozuměl, ale neviděl jsem v něm příčinu pro nějaké zvláštní uspokojení. Samozřejmě všechny dojmy, věci i kraje, s nimiž jsme vyrostli a jež známe, nebo myslíme, že je známe, jsou zakresleny do našeho času, do našeho života, mají pro nás význam a vztah jako věčně krásné. K nim se vracíme, ocitneme-li se v cizím prostředí a zcela bezděčně tvoříme porovnání, to jest srovnáváme to, co je v nás a co známe, s něčím novým a co nám uniká. Ve většině případů usoudíme, že to, co nám nepotvrzuje náš vybudovaný názor, je "horší", a to, co známe, je lepší.

Když přijde Evropan do Ameriky, obyčejně dojde také k tomto závěru, totiž, že vše v Evropě je lepší. My všichni jsme se vžili do velké kulturní tradice Evropy; i ti, kteří se doma nevalně zajímali o její kulturní poslání, zde jsou náhle plni pýchy, jako by nebyli dělali nic jiného než pracovali pro nejvyšší kulturní úroveň. To je všechno velmi lidské a je tomu asi také tak v poměru Američana k nám. Američan zase pohlíží na Evropu jako na "starý svět" poněkud s despektem, při čemž se nemůže zbavit obdivu pro to, co Evropa vytvořila. Mám však dojem, že si není docela jist, zdali se mu to vše hodí či ne, zdali

to je přínos nebo přítěž. A přes to, že jeho energie se poutá spíše na praktické problémy života, že mu ani minulost ani budoucnost nepůsobí žádné zvláštní starosti jako nám Evropanům, přes to i on má svoji sentimentální tradici. Je to tradice prvních dobyvatelů s jejich tvrdým zápasem o půdu i život, do které se rádi vmyšlují všichni ti, kteří zde žijí ve vysokém standardu životním, oproti Evropě v nepoměrném pohodlí i luxusu. Když jsem byl poprvé u amerického advokáta pro podepsání smlouvy s nakladatelem, řekl mi s pýchou: "Budu za vás bojovat". Ve skutečnosti nebylo za co bojovat, jenom přečíst smlouvu. Není to ovšem jenom tento případ, z něhož usuzuji na vliv tradice dobyvatelů. Jsou zde i jiné vlivy, náboženské, které se vracejí rovněž do dávné doby "pilgrimů" a irsko-skotských puritánů. Vysvětlení toho najdete v kompetentních statích.

Nechci psát žádnou kritiku o Americe: chci jen podati několik velmi kusých dojmů, které by mohly pomoci ku porozumění zdejšího života. Sám jsem zde jen malý úsek časový, na malém prostoru mezi New Yorkem a Bostonem, nemám žádných pretencí objeviti sám Ameriku, kterou dohromady jsem ještě poznati nemohl. Ale z toho, co jsem už viděl, jsou dvě věci, o nichž bych se chtěl zmínit, které pokládám za rozdílné od našeho evropského pojetí.

První věc je organizace všeho do jakéhosi průměru, který bychom v Evropě asi nazvali mechanickým řešením. Tento termín již má u nás špatný zvuk jako něco příliš neosobního, méněcenného; zde dostává docela jiný "meaning" a usměrňuje celý život do určitého pořádku, v kterém my bychom postrádali volnost i fantazii, který však Američan považuje za zcela správný a oprávněný a který v tom neuvěřitelném a ohromném komplexu země, jako je Amerika, snad oprávněný je. Snad je to také tím, že Američané nemají veliký smysl pro minulost a budoucnost, proto také věnují celou svoji energii přítomnému okamžiku. Malý příklad je v tom i označení ulic. U nás pojmenování ulic je stálým myšlenkovým pojátkem s minulostí; ulice, náměstí to je historie. Nic takového v New Yorku; zde jsou jen čísla, bloky, k usnadnění orientace ulice jsou zmechanisovány na čísla. Viděl jsem už mnohé ulice, ve Francii, kde dav tvoří jakoby jednu rodinu, v Londýně, kde lidé i podivné auto-

busy vystupují a ztrácejí se v mlze, v Itálii, kde pod jižním sluncem hloučky lidí debatují na každém kroku. Zde v New Yorku se lidé do ulic nezapojí, jsou jako ztraceni, pohlceni touto nekonečnou ulicí, která se v ohromné dálce na obou koncích uzavírá. Celý pohyb je dirigován barevnými světly a zařízen tak, že jdete-li určitou rychlostí, můžete jít celou tou dlouhou ulicí bez zastávky. I v tom je určitý systém, určitý mechanismus. Nutno ovšem poznamenati, že tento systém mechanisace ohromně usnadňuje mnohé věci, které nemusí hledati nové cesty, nýbrž se prostě do něho zapojí. Myslím tím mechanickou stránku, objevy, vynálezy a jejich okamžitý vliv na industrialisaci a na celé uspořádání života.

Druhá složka, jež na mne velmi působila, je určitý živý optimismus, skoro neomezená důvěra, která se zračí ve všem konání. Nic není nemožné, vše je možno udělati, všeho je možno dosáhnouti. Při tom samozřejmě množství problémů, o kterých by se v Evropě popsaly stohy papíru, pro Američana prostě neexistuje. To vše pomáhá nepřetržitému a rychlému vývoji a rychlé adaptaci. Co Amerika udělala s válečnou produkcí v tak krátkém čase, víme všichni, ale celý rozsah této energie, produkce i zásobování vojska po celém světě, poznáme teprve po válce. A to není výjimečná energie, to je prostě energie Ameriky, která v tomto případě dosáhla vysoké centralisace, a která v jiných případech uplatňuje tutéž energii, ať už na věci dobré či špatné. Když se podíváme na stav hudební produkce za posledních dvacet let, na jejich prvotřídní orchestry, koncertní sály, na organizaci radia, hudebních škol, kursů, musíme konstatovati ohromný vývoj. My přes to zachováváme skeptické stanovisko, protože jsme zvyklí opřít se o práci vytvořenou staletími, podepřenou zkušeností, sny, životy a utrpením. Chyby, které obsahuje i tento dlouhý vývoj, už přešly do našeho zvyku a už je ani nepostřehujeme, nebo je už za omyly ani nepovažujeme. Zde, kde je všechno jaksi čerstvé, i chyby jsou pro nás zřejmé. To vše zde však nehraje takovou roli, zde vybírají ze všeho to, co považují za nejlepší. To vše na nás působí podivně a nezvykle. Je také velmi možno, že my to všechno bereme vážněji než Američané sami. V každém případě tato vůle (jež není, jak my si často myslíme, vůle "dohoniti Evropu"), vzbuzuje respekt a svědčí o něčem velmi podstatném.

System amerického života vyžaduje jakýsi "standard", rychlou adaptaci a konstantní zásoby energie. I rychlý vývoj v jednom směru může vést k určitému sploštění v jiném směru. Zde je to, kde Evropan se stává nedůvěřivým, to jest v otázce, jak my ji klademe pro spirituální problémy. Evropský umělec tvořil a tvoří vždy jaksi do budoucnosti. Zde musí zápasit o každý přítomný okamžik, což ovšem mění zásadně celý problém, a zde stojí umělec před vážnou otázkou. Když se na to podívám s jiné stránky — stav umění v Evropě, kde se na konec zájem o dílo zúžil na malý počet "znalců" anebo i jen kruh přátel anebo i jen na zájem nakladatele, nebyl také zdravým úkazem.

Myslím, že každý úsudek o Americe se musí ukázat v nějakém směru nesprávným, protože Amerika se rychle mění. Sám, se svojí zkušeností, si vzpomínám na různé dobře míněné rady mnoha lidí o tom, jak se "musím" v Americe chovat, abych se uplatnil. Většinou to byly rady k nehorázné reklamě. Protože tento způsob neodpovídá ani mému názoru ani mému temperamentu, nevyužil jsem těchto rad a choval jsem se právě tak, jako v Evropě, to jest, považoval jsem hodnotu práce za "valeur" a nestaral jsem se o ostatní. Nemohu říci, že by mně to zde bylo škodilo. Protože to už je jiná Amerika, než ji znali moji přátelé.

Amerika však také pracuje pro člověka a pro budoucnost; věnuje však více pozornosti technickým problémům, vědě a její roli ve vývoji civilizace a v tomto směru existuje zde ohromná práce, jež je často přehlížena. My jsme se vždy starali spíše o duši, zde pod spirituální a intelektuální problém spadá i zájem o lidskou existenci, o to, co člověk potřebuje, co jej obklopuje a co mu může usnadnit život. Je to vlastně sociální problém. Vzpomínám si, není tomu dávno, žili jsme v tak zvaném století mašínismu, elektřiny, rychlosti, atd.; říkali jsme tomu amerikanismus a jaksi jsme to vše kladli mimo spirituální sféru. Měli jsme pro to slovo, o němž jsem už dříve mluvil, "mechanismus". Při tom všem jsme všechny ty objevy přijímali jako výraz dvacátého století. Zahodili jsme rychle petrolejovou lampu, stiskli jsme jen knoflík a měli jsme světlo. Samozřejmě, že ano? Věnovali jsme mnohem více času řešením různých metafysických problémů — což nás jaksi samotné povyšovalo — které jsme na konec stejně nerozřešili. Při tom jsme si však

vlastně nebyli dobře vědomi, jaký skutečný spirituální převrat přináší tyto objevy. Tak asi jako člověk, který je v úžasu, když kouzelník vytahuje z klobouku různé předměty a na konec králíka, a který přijímá objevy radia, televise atd., jako něco zcela samozřejmého. Zde role Ameriky se jeví v zcela zvláštním světle a musíme si dobře uvědomiti, že tato technická revoluce, jejíž výsledky uvidíme brzo po válce, je schopna umístiti lidstvo do docela jiné situace jak sociální, tak duševní. Otázka nemoci, zdraví, dobrého bydlení, otázka, jak překonati vzdálenosti prostoru, otázka výroby a mnoho jiných otázek bude vyřešena zde v Americe. Ne Schopenhauer, ne Spengler! Kdybyste mohli čísti zprávu z National Resources Committee z roku 1937, viděli byste, v jakém směru zde lidský mozek pracuje a viděli byste Ameriku.

Vidím, že jsem vám řekl velmi málo a velmi nepřesně. Nedal jsem vám statistiku, jen několik málo ze svých dojmů, z kterých je také možno utvořiti jiné závěry, než jsou moje. Ale jak jsem již podotkl, nebylo mým cílem dělati kritiku — pro to najdete mnoho spisů, daleko kompetentnějších, než jsou moje úvahy.

Dojmy z Ameriky

Čeští kulturní pracovníci v Americe vydávali za války sborník „Žitřek“, obsahující nejvýznačnější jejich literární práce. Z třetího svazku tohoto sborníku, vyšlého r. 1944 v New Yorku, otiskujeme zajímavou stat' vynikajícího českého hudebního skladatele:

Uvažujeme-li o cizím městě, umění, nové zemi, vnášíme bezděčně do svého úsudku jakousi část nedůvěry a určitý sentimentální prvek, jenž nás poutá k tomu, co je nám známé, tím i bližší. Když jsme se ještě procházeli v Paříži po nábřeží Seiny, často jsem zaslechl poznámku: „Oh, ta naše Vltava je o mnoho širší.“ Bylo v tom vždy trochu zadostiučinění a jakési pýchy, jako by rozměr řeky byl vlastností, jež by nás samé v určitém směru povyšovala. Francouz by na to řekl: Et après? a Američan: „And so what?“ Já jsem argumentu rozuměl, ale neviděl jsem v něm příčinu pro nějaké zvláštní uspokojení. Samozřejmě všechny dojmy, věci i kraje, s nimiž jsme vyrostli a jež známe, nebo myslíme, že je známe, jsou zakresleny do našeho času, do našeho života, mají pro nás význam a vztah jako věčně krásné. K nim se vracíme, ocitneme-li se v cizím prostředí a zcela bezděčně tvoříme porovnání, to jest srovnáváme to, co je v nás, a co známe, s něčím novým a co nám uniká. Ve většině případů usoudíme, že to, co nám nepotvrzuje náš vybudovaný názor, je „horší“ a to, co známe, je lepší.

Když přijde Evropan do Ameriky, obvyčejně dojde také k tomuto závěru, totiž, že vše v Evropě je lepší. My všichni jsme se vžili do velké kulturní tradice Evropy; i ti, kteří se doma nevalně zajímali o její kulturní poslání, zde jsou náhle plni pýchy, jako by nebyli dělali nic jiného než pracovali pro nejvyšší kulturní úroveň. To je všechno velmi lidské a je tomu asi také tak v poměru Američana k nám. Američan pohlíží zase na Evropu jako na „starý svět“ poněkud s despektem, při čemž se nemůže zbavit obdivu pro to, co Evropa vytvořila. Mám však dojem, že si není docela jist, zdali se mu to vše hodí či ne, zdali to je přínos nebo přítěž. A přesto, že jeho energie se poutá spíše na praktické problémy života, že mu ani minulost ani budoucnost nepůsobí žádné zvláštní starosti jako nám Evropanům, přesto i on má svoji sentimentální tradici. Je to tradice prvních dobyvatelů s jejich tvrdým zápasem o půdu i život, do které se rádi vymyšlují všichni ti, kteří zde žijí ve vysokém standardu životním, oproti Evropě v nepoměrném pohodlí i luxusu. Když jsem byl po prvé u amerického advokáta pro podepsání smlou-

vy s nakladatelem, řekl mi s pýchou: „Budu za vás bojovat“. Ve skutečnosti nebylo za co bojovat, jenom přečíst smlouvu. Není to ovšem jen tento případ, z něhož usuzuji na vliv tradice obyvatelů. Jsou zde i jiné vlivy, náboženské, které se vrací rovněž do dávné doby „pilgrimů“ a irsko-skotských puritánů. Vysvětlení toho najdete v kompetentních statích.

Nechci psáti žádnou kritiku o Americe: chci podati jen několik kusých dojmů, které by mohly pomoci ku porozumění zdejšího života. Sám jsem zde jen malý úsek časový, na malém prostoru mezi New Yorkem a Bostonem, nemám žádných pretencí objeviti sám Ameriku, kterou dohromady jsem ještě poznati nemohl. Ale z toho, co jsem už viděl, jsou dvě věci, o nichž bych se chtěl zmíniti, které pokládám za rozdílné od našeho evropského pojetí.

První věc je organisace všeho do jakéhosi průměru, který bychom v Evropě asi nazvali mechanickým řešením. Tento termín již má u nás špatný zvuk jako něco příliš neosobního, méněcenného: zde dostává docela jiný „meaning“ a usměrňuje celý život do určitého pořádku, v kterém my bychom postrádali volnost i fantazii, který však Američan považuje za zcela správný a oprávněný a který v tom neuvěřitelném a ohromném komplexu země, jako je Amerika, snad oprávněný je. Snad je to také tím, že Američané nemají veliký smysl pro minulost

a budoucnost, proto také věnují celou svou energii přítomnému okamžiku. Malý příklad je v tom i označování ulic. U nás pojmenování ulic je stálým myšlenkovým pojátkem s minulostí; ulice, náměstí, to je historie. Nic takového v New Yorku: zde jsou jen čísla, bloky, k usnadnění orientace ulice jsou zmechanisovány na čísla. Viděl jsem už mnohé ulice, ve Francii, kde dav tvoří jakoby jednu rodinu, v Londýně, kde lidé i podivné autobusy vystupují a ztrácejí se v mlze, v Itálii, kde pod jižním sluncem hloučky lidí debatují na každém kroku. Zde v New Yorku se do ulic lidé nezapojí, jsou jako ztraceni, pohlceni touto nekonečnou ulicí, která se v ohromné dálce na obou koncích uzavírá. Celý pohyb je dirigován barevnými světly a zařizen tak, že jdete-li určitou rychlostí, můžete jíti celou tou dlouhou ulicí bez zastávky. I v tom je určitý systém, určitý mechanismus. Nutno ovšem poznamenati, že tento systém mechanisace ohromně usnadňuje mnohé věci, které nemusí hledati nové cesty, nýbrž se prostě do něho zapojí. Myslím tím mechanickou stránku, objevy, vynálezy, a jejich okamžitý vliv na industrialisaci a na celé uspořádání života.

Druhá složka, jež na mne velmi působila, je určitý živý optimismus, skoro neomezená důvěra, která se zračí ve všem konání. Nic není nemožné, vše je možno udělati, všeho je možno dosáhnouti. Přitom samozřejmě množství problémů, o kterých by se v Evro-

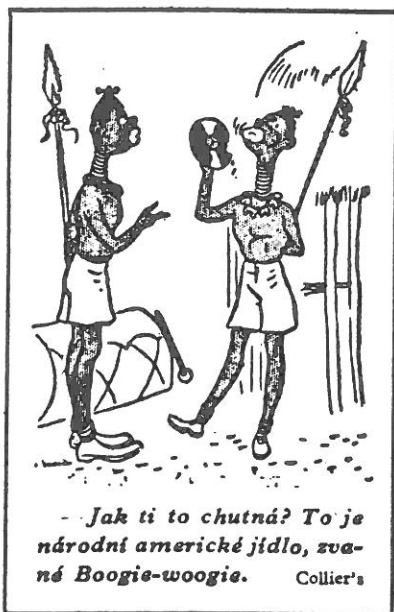
Nekřesej do kaše, křesej do troudu; o lásce k vlasti nekaž velbloudu.

K. Haalítek Borovský

problém spadá i zájem o lidskou existenci, o to, co člověk potřebuje, co jej obklopuje a co mu může usnadnit život. Je to vlastně sociální problém. Vzpomínám si, není tomu dávno, žili jsme v tak zvaném století mašinismu, elektřiny, rychlosti atd: říkali jsme tomu amerikanismus a jaksi jsme to vše kladli mimo spirituální sféru. Měli jsme pro to slovo, o němž jsem už dříve mluvil, „mechanismus“. Při tom všem jsme všechny ty objevy přijímali jako výraz dvacátého století. Zahodili jsme rychle petrolejovou lampu, stiskli jsme jen knoflík a měli jsme světlo. Samozřejmě, že ano? Věnovali jsme mnohem více času řešením různých metafysických problémů — což nás jaksi samotné povyšovalo — které jsme na konec stejně nerozřešili. Přitom jsme si však vlastně nebyli dobře vědomi, jaký skutečný spirituální převrat přinášejí tyto objevy. Tak asi jako člověk, který je v úžasu, když kouzelník vytahuje z klobouku různé předměty a nakonec králíka, a který přijímá objevy radia, televise atd., jako zcela něco samozřejmého. Zde role Ameriky se jeví v zcela zvláštním světle a musíme si dobře uvědomiti, že tato technická revoluce, jejíž výsledky uvidíme brzo po válce, je schopna umístiti lidstvo do docela jiné situace jak sociální, tak duševní. Otázka nemoci, zdraví, dobrého bydlení, otázka, jak překonati vzdálenosti prostoru, otázka výroby a mnoho jiných otázek bude vyřešena

Mýšlenka svobody má rozhodně původ v náboženství; proto lidé pro ni tak snadno umírají a proto ji lze tak těžko definovati.

G. K. Chesterton

- Jak ti to chutná? To je národní americké jídlo, zvané Boogie-woogie. Collier's

zde v Americe. Ne Schopenhauer, ne Spengler. Kdybyste mohli čísti zprávu z National Resources Committee z roku 1937, viděli byste, v jakém směru zde lidský mozek pracuje a viděli byste Ameriku.

Vidím, že jsem vám řekl velmi málo a velmi nepřesně. Nedal jsem vám statistiku, jen několik málo ze svých dojmů, z kterých je také možno utvořiti jiné závěry, než jsou moje. Ale jak jsem již podotkl, nebylo mým cílem dělati kritiku — pro to najdete mnoho spisů daleko kompetentnějších, než jsou moje úvahy.

pě popsaly stohy papírů, pro Američana prostě neexistuje. To vše pomáhá nepřetržitěmu a rychlému vývoji a rychlé adaptaci. Co Amerika udělala s válečnou produkcí v tak krátkém čase, víme všichni, ale celý rozsah této energie, produkce i zásobování vojska po celém světě, poznáme teprve po válce. A to není výjimečná energie, to je prostě energie Ameriky, která v tomto případě dosáhla vysoké centralisace, a která v jiných případech uplatňuje tutéž energii, ať už na věci dobré či špatné. Když se podíváme na stav hudební produkce za posledních dvacet let, na jejich prvotřídní orchestry, koncertní sály, na organizaci radia, hudebních škol, kursů, musíme konstatovati ohromný vývoj. My přesto zachováváme skeptické stanovisko, protože jsme zvyklí opřít se o práci vytvořenou staletími, podepřenou zkušeností, sny, životy a utrpením. Chyby, které obsahuje i tento dlouhý vývoj, už přešly do našeho zvyku a už je ani nepostřehujeme, nebo je už za omyly ani nepovažujeme. Zde, kde je všechno jaksi čerstvé, i chyby jsou pro nás zřejmé. To vše zde však nehraje takovou roli, zde vybírají ze všeho to, co považují za nejlepší. To vše na nás působí podivně a nezvykle. Je také velmi možno, že my to všechno bereme vážněji než Američani sami. V každém případě tato vůle (jež není, jak my si často myslíme, vůle „dohoniti Evropu“), vzbuzuje respekt a svědčí o něčem velmi podstatném.

Systém amerického života vyžaduje jakýsi „standard“, rychlou adaptaci a konstantní zásoby energie. I rychlý

vývoj v jednom směru může vésti k určitému zploštění v jiném směru. Zde je to, kde Evropan se stává nedůvěřivým, to jest v otázce, jak my ji klademe pro spirituální problémy. Evropský umělec tvořil a tvoří vždy jaksi do budoucnosti. Zde musí zápasiti o každý přítomný okamžik, což ovšem mění zásadně celý problém, a zde stojí umělec před vážnou otázkou. Když se na to podívám s jiné stránky — stav umění v Evropě, kde se na konec zájem o dílo zúžil na malý počet „znalců“ anebo i jen kruh přátel anebo i jen na zájem nakladatele, nebyl také zdravým úkazem.

Myslím, že každý úsudek o Americe se musí ukázati v nějakém směru nesprávným, protože Amerika se rychle mění. Sám, se svojí zkušeností, si vzpomínám na různé dobře míněné rady mnoha lidí o tom, jak se „musím“ v Americe chovat, abych se uplatnil. Většinou to byly rady k nehorázné reklamě. Protože tento způsob neodpovídá ani mému názoru, ani mému temperamentu, nevyužil jsem těchto rad a choval jsem se právě tak, jako v Evropě, to jest, považoval jsem hodnotu práce za „valeur“ a nestaral jsem se o ostatní. Nemohu říci, zda by mně to bylo zde uskodilo. Protože to už je jiná Amerika, než ji znali moji přátelé.

Amerika pracuje také pro člověka a pro budoucnost; věnuje však více pozornosti technickým problémům, vědě a její roli ve vývoji civilizace a v tomto směru existuje zde ohromná práce, jež je často přehlížena. My jsme se vždy starali spíše o duši, zde pod spirituální a intelektuální